

FORMAREA ABILITĂȚILOR DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR LA COPIII DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ

Lidia COJOCARI, doctor., conf. univ.,
UPS "I. Creangă", Chișinău, RM

Summary. *This article addresses aspects of the particularities of conflicts in preschool and the ways of training their skills to resolve them. It was determined that most conflicts between children take place due to the distribution of roles – 31,8%. „Argumentation,, predominates among the ways of resolving conflicts to children involved in the study. It was developed a methodological route to train children' skills in conflict resolution.*

Keywords: *childre, preschool, conflicts, ability, methodological route.*

Introducere. Unul dintre cele mai răspândite fenomene în viață, în procesul de comunicare al oamenilor, este conflictul. Trecând cu un fir roșu de-a lungul evoluției omenirii putem observa că de-a lungul întregii istorii omenirii nu au putut trăi fără a avea conflicte, începând cu certuri ne semnificative și terminând cu războaie.

Se spune că „în lume sunt mai multe conflicte decât fire de nisip” și poate că este adevărat, tot atât de adevărat pe cât este și faptul că însuși societatea ne influențează sistemul de valori, principii și credințe, comportamentul și punctele de vedere asupra conflictelor. O privire ofensivă, o replică depreciativă sunt capabile să determine un conflict. Oricine poate și trebuie să trateze situațiile conflictuale astfel încât comportamentul atacatorului să nu se accentueze și respectul față de propria persoană să nu fie lezat. [4].

Modificările drastice în sfera socio-economică a vieții conduce la creșterea tensionării în relațiile interpersonale. De aceea problema conflictelor interpersonale și soluționarea lor pozitivă capătă astăzi o semnificație specială.

Nu există nici o îndoială că specificul comportamentului într-un conflict, capacitatea sau incapacitatea de a soluționa, de a rezolva situațiile de conflict încep să se contureze încă în copilărie.

În perioada preșcolarității se formează ideile despre conflicte și situațiile de conflict, natura cărora determină în mare măsură comportamentul de facto al copilului în situațiile de conflict. Aceasta o perioadă de intense schimbări, adaptări și achiziții în viața copilului în care emoțiile și sentimentele însoțesc toate manifestările acestuia, precum și situațiile de conflict, înțelegerea aprofundată a acestora va duce atât la o gestionare eficientă a conflictelor, cât și la dezvoltarea empatiei și a unui comportament non-violent, a echilibrului, a capacității de autocontrol, a înțelegerii felului în care putem face față frustrărilor pentru a asigura o bună adaptare la viață.

Vârsta preșcolară este o perioadă deosebit de importantă în procesul educațional. Vârsta preșcolară este vârsta debutului formării personalității copilului. În această perioadă, în comunicarea copilului cu semenii săi apar relații destul de complexe/dificile care îi afectează în mod semnificativ dezvoltarea personalității. Comunicarea, relațiile cu colegii joacă un rol

important în viața copilului. Este o condiție pentru formarea calităților sociale ale personalității copilului, manifestarea și dezvoltarea începuturilor relațiilor colective dintre copii. [3, p.163]

Studierea abaterilor în dezvoltarea relațiilor interpersonale în primele etape ale formării personalității este relevantă și importantă în primul rând pentru că conflictul în relația copilului cu colegii poate constitui o amenințare gravă în dezvoltarea personală.

În copilărie se pun bazele stereotipurilor comportamentale [2, p.64], fundamentele psihologice ale celor mai importante relații ale unui individ cu lumea socială, cu sine însăși, totodată are loc elucidarea cauzelor, naturii și logicii dezvoltării relațiilor conflictogene. De aceea, informația despre particularitățile dezvoltării personalității copiilor în condiții dificile, nefavorabile, în această etapă a genezei lor, este foarte importantă în stabilirea diagnosticului și corecției stărilor comportamentale conflictogene.

Calitățile negative exteriorizate de copii în legătură cu particularitățile vârstei preșcolare, prezintă pericol prin influența lor asupra formării personalității, care se poate manifesta într-un nou colectiv – grădiniță, școală și chiar în activitățile ulterioare, împiedicând dezvoltarea unor relații armonioase cu cei din jur.

Menționăm, conflictele fac parte din viață. După cum vizează Ruth Mischick [5], conflictele nu constituie o surpriză. Deși adesea conflictul presupune costuri, el aduce cu sine și beneficii. De pe urma conflictului rezultă beneficii substanțiale, altfel conflictul nu ar fi o caracteristică atât de izbitoare a relațiilor umane. Adesea, conflictul este generat de doleanțe cum ar fi lipsurile, inegalitatea, diferențe culturale ori morale sau distribuția puterii. Astfel, angajarea în conflict oferă mijloacele de soluționare a acestor preocupări - fie prin afirmarea unei poziții în avantaj fie prin depășirea deficiențelor percepute. Conflictul este un indicator al faptului că relația dintre cei implicați nu poate continua ca mai înainte și constituie un motor al educației sociale. În absența conflictelor, atitudinile, comportamentul și relațiile rămân aceleași, indiferent dacă sunt juste sau nu. Conflictele scot la iveală probleme. Soluționarea lor constructivă sau distructivă depinde de modul în care este gestionat conflictul.

Deci, conflictele sunt inevitabile în viața fiecăruia. Copiii nu sunt nici ei feriți de ele și sunt nevoiți să le facă față într-un fel sau altul, începând cu prima zi de joacă în parc, continuând cu neînțelegerile cu colegii de grădiniță, de școală sau cu membrii familiei. Pentru că nu ne naștem înțelepți, copiii trebuie să învețe să rezolve conflicte și să înlocuiască reacțiile negative (frustrare, furie) cu o atitudine de cooperare [19].

Reieșind din acest context ne-am propus să elucidăm unele aspecte ale conflictelor la copiii de vârstă preșcolară.

Rezultate și discuții. Prin conflict se subînțelege o modalitate de a rezolva contradicții semnificative care apar în procesul de interacțiune, care constă în contracararea subiecților conflictului și de obicei însoțit de emoții negative. Dacă subiecții conflictului se opun, dar nu trăiesc emoții negative sau, dimpotrivă, se confruntă cu emoții negative, dar nu le exteriorizează, nu se opun reciproc, atunci aceste situații sunt preconflictuale [6, p.20].

Confruntarea subiecților implicați într-un conflict se poate exterioriza în trei direcții: comunicare, comportament, activitate.

Semnele conflictului sunt [9, p.63]: o situație percepută de participanți ca un conflict; indivizibilitatea obiectului conflictului, adică obiectul conflictului nu poate fi împărțit între părțile implicate în conflict; dorința participanților de a continua interacțiunea conflictuală pentru a-și atinge obiectivele și nu o ieșire din situația creată.

În acest context se evidențiază subiectul conflictului subestimat de părțile implicate în conflict. Subiectul conflictului este ceea ce pretinde fiecare dintre părțile implicate în conflict, care determină contradicțiile lor, o valoare materială concretă, o valoare socială sau valoare spirituală [9, p.74-75].

Conflictele se desfășoară în spațiu, în timp și cu participarea unui număr oarecare de subiecți. Se evidențiază următoarele hotare ale conflictelor: *de timp*, care subestimează durata conflictului în timp; *spațiale*, care denotă teritoriul în care are loc conflictul) și *de subiecți/indivizi*, care vizează numărul principalilor participanți implicați în conflict. Datorită faptului că conflictele au o natură foarte diferită de cauzalitate, numărul și diversitatea lor fiind destul de mare.

În general, un conflict este o confruntare deschisă, o ciocnire a doi sau mai mulți subiecți și participanți ai interacțiunii sociale, ale căror cauze sunt incompatibilitatea nevoilor, intereselor și valorilor. Conflictul are o anumită structură: subiect, obiect, participanți, acțiuni conflictuale, situație conflictuală.

Și între copiii de vârstă preșcolară se estimează o gamă largă de relații. Practica activității educaționale în grădiniță arată că relațiile dintre copiii din grupul de grădiniță nu se dezvoltă întotdeauna favorabil, în siguranță.

A. Băban [1] estimează că, în sistemul educațional relațiile interpersonale din cadrul unei instituții stau la baza desfășurării unei activități didactice de calitate, cu toate că pot exista și dezacorduri de atitudini, scopuri, mentalități, roluri, responsabilități, aspirații, etc.

Factorii răspunzători de apariția dezacordurilor sunt, de cele mai multe ori de natură internă și se materializează în conflicte de idei, de generație.

Astfel apar conflicte în diverse planuri: conflict copil-copil; conflict între cadrele didactice; conflict cadru didactic - manager; conflict cadru didactic-părinți (și invers); conflict manager - părinți, etc.

Conflictele între copii sunt de mai multe feluri, indiferent de vârstă: conflicte de posesiune, în situația în care unul dintre ei dorește să folosească obiectele celuilalt. Conflicte de putere, în momentul în care unul dintre ei dorește să impună regulile. Conflicte de preferințe, în momentul în care ideile copiilor nu converg. Inclusiv la noi, adulții, se pot găsi situații similare. Diferența constă în modul în care alegem să ne soluționăm aceste conflicte.

Remarcăm, o educație de calitate trebuie să asigure libertatea copilului de a se juca, să crească sănătos și să fie alimentat, să primească o educație, să fie tratat fără prejudecăți. În același timp copiii trebuie să învețe să interacționeze cu semenii lor, să beneficieze de șanse egale indiferent de etnie, să fie sprijiniți când au necazuri, ajutați să devină persoane responsabile, capabile la rândul lor să ofere sprijin mai departe unor familii și să fie într-adevăr stâlpi ai societății în care s-au născut.

Este cunoscut, copiii când vin la grădiniță dispun de o percepere emoțională diferită, aspirații eterogene și, în același timp, abilități și posibilități diferite. Ca urmare, fiecare în felul său îndeplinește cerințele cadrului didactic și semenilor săi, și creează o atitudine față de sine.

La rândul său, cerințele și nevoile celorlalți găsesc un răspuns diferit la însăși copilul în cauză, mediul este diferit pentru copii și, în unele cazuri, extrem de disfuncțional, nefavorabil. Dezavantajul copilului din grupul preșcolar se poate manifesta ambiguu: ca un comportament sociabil sau agresiv-sociabil. Dar, indiferent de specificitate, problema copilului este un fenomen

foarte grav, de regulă există un conflict profund în relațiile cu colegii, ca urmare a faptului că copilul rămâne singur în rândul copiilor [17].

Relațiile interpersonale reprezintă un sistem divers și relativ stabil de conexiuni selective, conștiente și experimentate emoțional între membrii grupului de contact.

Luarea în considerare a fenomenului relațiilor dintre copii, pe fondul cărora se desfășoară un conflict, ne permite să-l descriem și analizăm. Relațiile interpersonale ale copiilor de vârstă preșcolară sunt foarte complexe, contradictorii și adesea greu de interpretat.

Comunicarea cu copiii - este o condiție obligatorie pentru dezvoltarea psihologică a copilului. Nevoia de comunicare devine foarte timpuriu o necesitate socială principală. Comunicarea cu semenii săi joacă de asemenea un rol important în viața unui preșcolar. Ea este o condiție pentru formarea calităților sociale ale personalității copilului, manifestarea și dezvoltarea începuturilor relațiilor colective dintre copii într-un grup de grădiniță [10, p.69].

L.I. Bojovich [7] vizează, că principala linie de dezvoltare a copilului este eliberarea treptată dintr-o situație concretă, o tranziție de la comunicarea situațională la cea extra-narativă. O astfel de tranziție nu este ușoară pentru copil, și adultul trebuie să depună eforturi pentru ca copilul să depășească presiunea situației percepute. Dar în joc o astfel de tranziție are loc ușor și natural.

Organizând o comunicare non-situațională, noi pregătim sau îmbunătățim activitatea copiilor. Organizând un joc de rol, propunându-le copiilor noi situații, roluri, arătându-le cum să se joace, contribuim la dezvoltarea comunicării lor. Și totuși, deși copiii iubesc să se joace, nu întotdeauna jocul lor trece pașnic. Foarte adesea apar conflicte, insulte, certuri [10, p.73].

Situația conflictuală se dezvoltă într-un conflict doar cu acțiunile comune ale copilului și semenilor săi. O asemenea situație apare în cazurile în care există o contradicție: între cerințele semenilor și posibilitățile obiective ale copilului în joc (cele din urmă sunt sub nivelul cerințelor) sau între nevoile de vârf ale copilului și ale semenilor (nevoile sunt în afara jocului). În ambele cazuri vorbim de lipsa de formare a activității de joacă a preșcolarilor, care contribuie la dezvoltarea conflictului. Motivele pot fi lipsa de inițiativă a copilului în stabilirea contactelor cu semenii săi, lipsa de aspirații emoționale între cei implicați în joc atunci când, de exemplu, dorința de a conduce încurajează copilul să părăsească jocul cu partenerul său preferat și să se alăture jocului cu un partener mai puțin plăcut, dar flexibil; lipsa de abilități de comunicare. Ca urmare a unor astfel de interacțiuni, pot apărea două tipuri de contradicții: o disconcordanță între cerințele colegilor și posibilitățile obiective ale copilului în joc și o discrepanță în motivul de a se juca a copilului și semenilor săi.

Astfel, potrivit lui A.A. Royak [15], T.A. Repina [14] se conturează două tipuri de conflicte la preșcolarii care întâmpină dificultăți în comunicarea cu semenii lor: *conflictul în operațiuni* și *conflictul în motive*.

În acest context, se impune necesitatea elucidării noțiunilor de conflict intern și conflict extern, deoarece în literatura de specialitate nu sunt clar delimitate.

Conflictele externe sunt generate de contradicțiile care apar atunci când copiii organizează o activitate comună sau în curs de desfășurare. Conflictele externe apar în domeniul relațiilor de afaceri ale copiilor, dar, de regulă, ele nu depășesc acest aspect și nu captează straturi mai profunde ale relațiilor interpersonale. De aceea, ele au un caracter tranzitoriu, situațional și sunt de obicei rezolvate de copii înșiși prin auto-determinarea normelor de dreptate. Conflictele externe sunt utile, deoarece prezintă posibilități cu dreptul de responsabilitate pentru copil,

soluționare creativă a unei situații, probleme dificile și acționează ca regulator al relațiilor echitabile și complexe ale copiilor. Modelarea unor astfel de situații conflictuale în procesul pedagogic, poate fi considerată ca unul dintre mijloacele eficiente de educație morală.

Conflictul psihologic intern apare la preșcolari în timpul activității de vârf a jocului și este în mare parte ascuns procesului de observație [10, p. 65-67].

Spre deosebire de conflictul extern, cel intern este cauzat de contradicții legate nu de partea organizatorică a activității, ci de activitatea în sine, de gradul formării ei la copil, de contradicțiile dintre cerințele semenilor și posibilitățile obiective ale copilului în joc sau contradicțiile în motivele jocului copilului și ale colegilor. Astfel de contradicții nu pot fi depășite de copii fără ajutorul adulților. În condițiile acestor contradicții, este afectat/perturbat confortul emoțional interior al copilului, bunăstarea sa emoțională pozitivă, el nu-și poate satisface nevoile esențiale, se denaturează nu numai relațiile de afaceri, ci cele personale sunt distorsionate, apare izolarea psihologică de colegi/semenii săi. Funcția conflictelor interne este strict negativă, ele împiedică formarea relațiilor armonioase și formarea personalității.

Mai mulți cercetători [11, p.39] subliniază importanța studierii conflictelor la copii. Ele sunt privite nu numai ca fenomene negative în viața copiilor, ci ca și situații speciale, semnificative de comunicare care contribuie la dezvoltarea psihicului în general și la formarea personalității integru. Adultul trebuie să cunoască posibilele cauze ale conflictelor copiilor, să prevadă comportamentul copiilor în funcție de vârstă și să-i învețe în mod special pe copii cele mai bune modalități de a comunica în timpul lor.

În identificarea cauzelor conflictului, J. L. Kolominsky și B.P. Jiznevsky au reieșit din faptul că jocul, ca și alte tipuri de activități comune, dispun de o anumită bază comunicativă și organizatorică. Aceasta include o serie de sarcini organizatorice ale activității, cum ar fi alegerea temei unui joc general, determinarea participanților, atribuirea rolurilor etc. Ei au presupus, că conflictele dintre copii apar exact atunci când se rezolvă sarcini de comunicare și organizaționale similare [11, p.36-37].

Cauzele ce generează conflicte între copii sunt diverse și specifice. Evidențiem câteva dintre cauzele ce generează conflicte între copii: sentimente diferite; existența grupurilor, prietenilor; o situație de adaptare; o sarcină grea, inedită; un membru agresiv; resurse limitate (spațiu, logistică, materiale); distribuirea unor roluri; ambiguitatea sarcinilor, cerințelor; schimbarea, ieșirea din rutină; încălcarea nevoilor fundamentale ale omului: libertatea, afirmarea, succesul, cunoașterea, acțiunea; valori morale, sociale diferite; percepții diferite ale realității; interese diferite – care determină explicații și preocupări diferite; alterarea nevoilor psihologice: respectul de sine, liniștea interioară, afecțiunea, fericirea – care pot genera conflicte între indivizi.

De asemenea, prezintă interes studiile realizate de J.L.Kolominsky și lui B.P. Jiznevsky cu privire la problema modului în care copiii se afectează reciproc în timpul unui conflict, inclusiv conflictul de joc. Ducând observații asupra comportamentului copiilor în evoluția unui conflict ei analizat peste 3 000 de acte comportamentale sub forma unor declarații, acțiuni și alte forme de influență asupra semenilor/colegilor.

În contextual celor relatate, se evidențiază următoarele modalități de acțiune a copiilor asupra altor participanți la un conflict [10, p.39]: fizică; imediată; psihologică; verbală; amenințări și sancțiuni; argumente.

Astfel de comportamente ale copiilor aflați în situații conflictuale, precum și în cele de joc, cum ar fi ”acțiunea fizică” și ”argumentele”, au tendințe destul de pronunțate, respectiv de diminuare și de sporire. La rândul lor, tehnicile de ”expunere verbală” ajung la punctul culminant la vârsta de 3-4 ani, și apoi treptat scad.

În general, menționăm importanța deosebită a vârstei preșcolare medii ca un anumit moment de cotitură/răspântie în dezvoltarea jocului comun la copii. Aici, pentru prima dată, există o predominanță a metodelor de ”acțiune verbală” asupra rivalilor într-o situație de conflict asupra mijloacelor de presiune deschisă. Cu alte cuvinte, conflictul ca o confruntare deschisă cu folosirea forței fizice evoluează într-un anumit mod și se transformă din ce în ce mai mult într-o dispută verbală, adică o anumită ”culturalizare” a comportamentului copiilor apare în procesul de realizare a dorințelor lor. În primul rând, acțiunile fizice sunt înlocuite de un cuvânt, apoi metodele verbale de influență devin mai complexe și apar sub forma unor diferite tipuri de fundamentări, evaluări, care, la rândul lor, deschid calea de a discuta problemele controversate și de a găsi o soluție acceptabilă reciproc [10, p. 41].

Prin urmare, la nivelul educației timpurii, conflictul între semeni poate să nu ajungă sau să treacă prin toate etapele de desfășurare. Un conflict presupune 5 etape relativ distincte: dezacordul, confruntarea, escaladarea, deescaladarea și rezolvarea. Analiza oricărui conflict preșcolar ne demonstrează faptul că orice situație de comunicare afectată de o tensiune devine automat dependentă de 3 factori: sursa/emițătorul, mesajul și mediul, și canalele de comunicare.

Ținând cont de faptul că jocul este una din activitățile de bază a copiilor, pentru a identifica principalele cauze ale conflictelor și modalitățile de rezolvare a acestora, am dus observații asupra comportamentului asupra a 64 de copii cu vârsta cuprinsă între 5-7 ani în timpul desfășurării diferitor jocuri (de rol, mobile, construcții, etc.).

Pentru identificarea cauzalității și modalităților de soluționare a conflictelor am recurs la metodologia descrisă de J.L. Kolominsky și B.P. Jiznevsky [11].

Astfel, observațiile asupra copiilor implicați în studiu au scos în evidență mai multe conflicte. După cum putem observa din figura 1:

- cele mai multe conflicte s-au înregistrat din cauza distribuirii rolurilor 31,8% (28 conflicte din cele 88 înregistrate) vizate de divergențele dintre copii cine va juca cel mai atractiv rol sau, invers, rolul cel mai neatractiv, ceea ce este în acord cu datele descrise de D. B. Elkonin [18, p.117] (conflictele dintre copiii de vârstă mică 3-4 ani sunt cel mai adesea cauzate de posesia jucării, la copiii de vârstă preșcolară mijlocie se datorează rolurilor, și la o vârstă mai mare - determinate de regulile jocului);
- pe locul doi s-au evidențiat conflictele din cauza corectitudinii acțiunilor în joc, care au la bază dezbaterile despre faptul dacă un copil sau altul acționează corect sau incorect în timpul jocului – 22,7% (20 conflicte din 88 înregistrate);
- pe locul trei s-au plasat conflictele din cauza jucăriilor - 18,2% , adică 16 conflicte din 88 de înregistrate, exteriorizate prin dispute privind posesia jucăriilor, a obiectelor de joc și a diferitor atribute necesare desfășurării unui joc sau altul;
- pe locul patru cu același procentaj (9,1%) s-au plasat conflictele cu privire la componența participanților și conținutul jocului, respectiv care estimează deciziile cine anume va participa la jocul respectiv, adică pe cine să includă în joc și pe cine să

excludă și cum ar trebui să meargă jocul, ce situații de joc vor exista, personajele și ce acțiuni vor avea anumite personaje;

- și pe ultimul loc s-au plasat conflictele ce țin de alegerea temei jocului (4,5%) și distrugerea/devastarea jocului (4,5%), manifestate prin acțiuni de întrerupere sau împiedicare a procesul jocului.

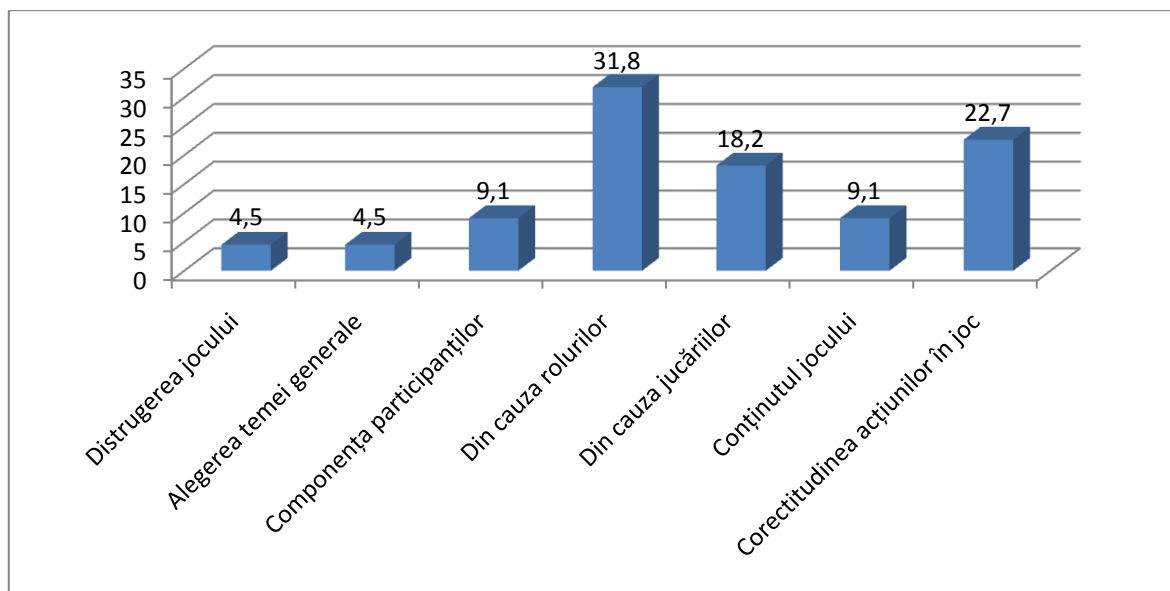

Figura 1. Cauzele conflictelor la copii, %.

Prin urmare, am constatat predominarea conflictelor din cauza distribuirii rolurilor (31,8%), deoarece această vârstă, conform datelor literaturii de specialitate [4,13,18] este vârsta de vârf a conflictelor legate de distribuirea rolurilor.

Analiza rezultatelor datelor ce reflectă modalitățile de soluționare a conflictelor a scos în evidență următoarele (fig. 2):

- în 36,4% din cazuri copiii recurg la argumente în calitate de modalitate a rezolvării conflictelor, acestea incluzând declarații cu ajutorul cărora încearcă să explice, să-și justifice afirmațiile sau să arate ilegalitatea pretențiilor rivalilor;
- în 27,3% din cazuri copiii recurg la acțiunile verbale, adică mijlocul de acțiune/soluționare este deja verbalizarea/vorbirea, dar acestea sunt în principal instrucțiuni pentru adversar fie ce ar trebui să facă, fie ce nu ar trebui să facă
- în 18,2% din cazuri copiii au recurs la acțiuni fizice, exteriorizate prin împingerea între ei, luptă, deposedarea de jucării și împrăștierea lor, încercarea de a lua locul unui alt copil în joc;
- în 9,1% din cazuri, copiii au recurs la acțiuni indirecte/ mediate, acționând asupra adversarilor prin intermediul altor persoane.

Astfel, printre metodele de soluționare a conflictelor la copiii de 5-7 ani implicați în studiu predomină ”argumentarea”, ”verbalizare sau acțiunea verbală”. Ei aduc argumente, fac declarații, cu ajutorul cărora încearcă să explice, să-și susțină pretențiile sau să demonstreze ilegalitatea pretențiilor adversarilor lor. Menționăm că copiii mai recurg pentru soluționarea conflictelor și la acțiuni fizice.

Astăzi, în condițiile progresului tehnico-științific, nu este un secret că cel mai bun prieten pentru un copil modern este televizorul, computerul sau telefonul, iar activitatea lui preferată este urmărirea desenelor animate sau a jocurilor pe calculator/telefon. Copiii au început să comunice mai puțin nu numai cu adulții, ci și cu semenii săi. Dar comunicarea vie umană îmbogățește în mod semnificativ viața copiilor, îmbracă în culori strălucitoare, sfera senzațiilor lor. Foarte des, observațiile asupra copiilor scot în evidență dificultăți în comunicare - evitarea contactului cu semenii, conflicte, agresiune, nedorința de a lua în considerare și opiniile altora, plângeri adulților. Acest lucru nu se datorează faptului că copiii nu cunosc regulile de comportament, ci pentru că le este dificil să "pătrundă în pielea" agresorului și să simtă ceea ce se confruntă celălalt.

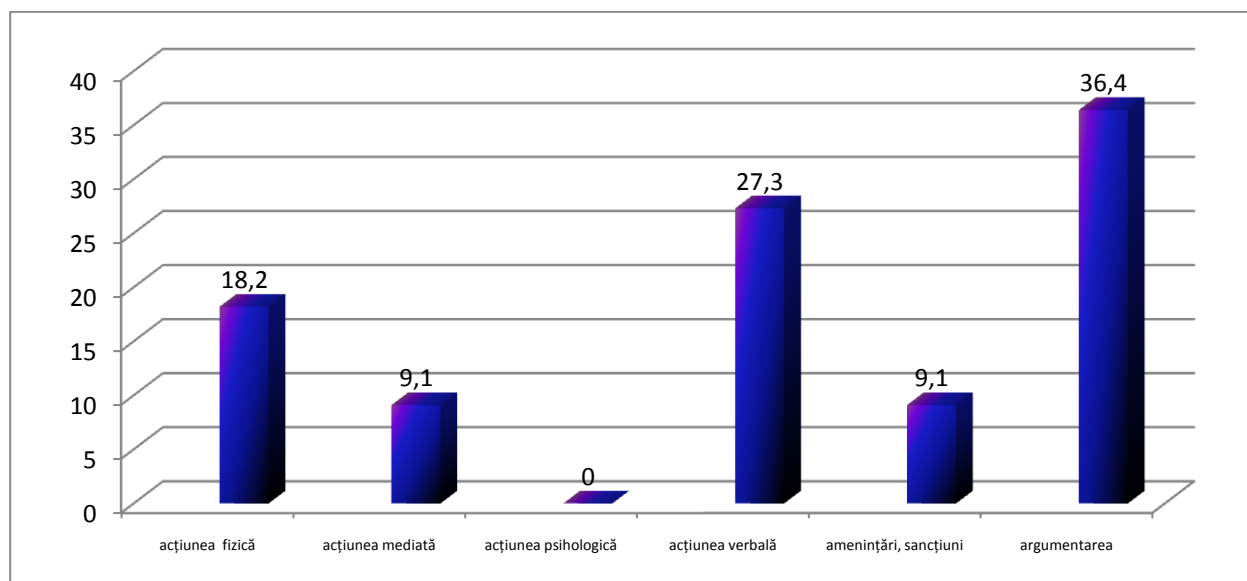

Figura 2. Modalitățile de soluționare a conflictelor, %.

Preșcolarul care comunică puțin cu semenii și nu este acceptat de aceștia din cauza incapacității de a organiza comunicarea, de a fi interesant pentru ceilalți, se simte rănit și respins, ceea ce poate duce la suferință emoțională: diminuarea stimei de sine, creșterea timidității, izolarea, anxietate sau invers - un comportament excesiv de agresiv. În toate cazurile, un astfel de copil se concentrează asupra "Eului", care este axat pe avantajele/dezavantajele sale și este izolat de alții. Dominația unei astfel de atitudini înstrăinate față de semenii provoacă o alarmă firească, deoarece nu numai că fac dificile abilitățile lui de comunicare cu semenii, dar și în viitor pot aduce multe probleme. Astfel, abilitățile de comunicare sunt unul dintre principalii factori a conflictelor în preșcolaritate, exteriorizată și în cazul activităților de joc.

Astfel, monitorizând și nivelul abilităților comunicative la copii ce vizează înțelegerea specificului situației în care are loc interacțiunea și comunicarea cu semenii în baza imaginilor ce redau diferite situații de comunicare și interacțiune adecvate și neadecvate, am determinat: la 25% din copii grad înalt; 43,75% din copii - grad mediu și nivel inferior la 31,25% din copii. Evident, la această vârstă copiii în condițiile unei educații adecvate sunt mai sociabili.

În urma analizei literaturii de specialitate [1,8, 9,12] am elaborat un traseu metodologic de formarea a abilităților de soluționare a conflictelor în preșcolaritate și dezvoltarea abilităților comunicative, axat pe principii și recomandări psihopedagogice.

Pentru a forma deprinderi la copii de a rezolva conflictele, cadrul didactic are datoria de a-i ajuta pe copii să obțină o imagine cât mai clară despre ei înșiși și societate și să transforme conflictele în șanse educative. Conflictul este o componentă naturală a existenței umane. De aceea cadrul didactic ar trebui să-l privească precum o șansa de maturizare, copiii conștientizând consecințele acțiunilor lor. Capacitatea cadrelor didactice de a manageria conflictele într-un mod constructiv contribuie la sănătatea mentală individuală și de grup și are efecte pozitive asupra societății în general.

Parteneriatul și negocierea sunt necesare nu numai pentru a asigura un control eficient al grupei, dar și pentru implicarea copiilor într-un exercițiu esențial al democrației: alegerea și acceptarea responsabilității pentru alegerea făcută. De asemenea menționăm că sun posibile două căi de soluționare a conflictelor: distructivă și constructivă. Evident noi pledăm pentru calea constructivă. Astfel reieșind din aceste poziții am elaborat un traseu metodologic (fig. 3) care a fost aplicat sistematic integrat în regimul de activitate și odihnă al copiilor.

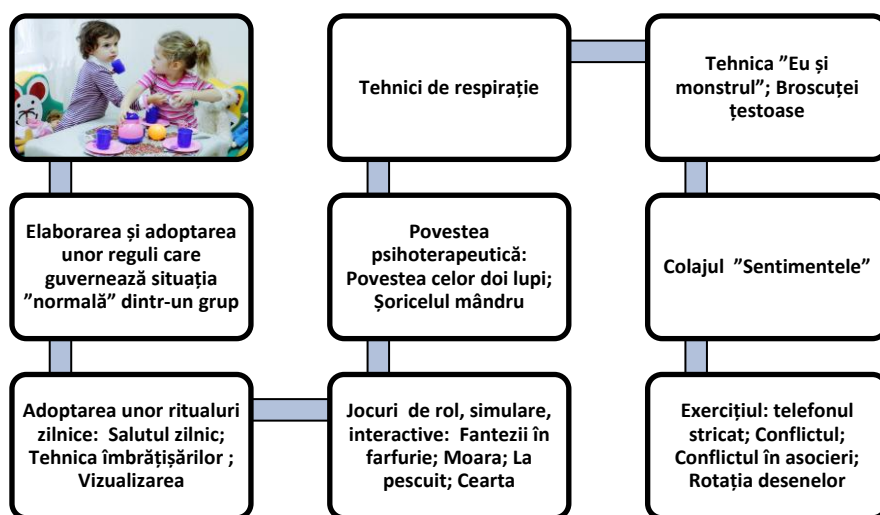

Figura 3. Traseul metodologic de formare a abilităților de soluționare a conflictelor și abilităților de comunicare la copii la copii.

Menționăm, o formulare pozitivă a regulii oferă o țintă de atins și este preferabilă unei formulări negative. În prezent, în teoria și practica pedagogiei preșcolare, se acordă o atenție sporită activității colective a copiilor în activitățile de zi cu zi a lor, fapt de care am ținut cont în elaborarea și aplicarea traseului metodologic. Activitățile comune ale copiilor îi unesc prin scop, sarcini, bucurii, dureri, experiențe comune pentru o cauză comună. În cadrul unei activități în comun are loc repartizarea responsabilităților, acțiunilor consecvente. Participând la activități în comun, copilul învață să renunțe la dorințele proprii și să cedeze semenilor săi sau să-i convingă că el are dreptate, să facă eforturi pentru a obține un rezultat comun.

Una din activitățile de bază specifice copiilor este jocul. De aceea abilitatea copiilor de a lucra împreună este studiată în contextul interacțiunii copiilor într-un joc comun (sau social). În același timp, se investighează adaptarea partenerilor în timpul jocului, tipurile de interacțiune

socială în joc (schimb de jucării, contactul fizic, conversație etc.), se evidențiază diferite tipuri de reacții sociale [16, p.170].

Jocul este înțeles ca o educație culturală specială creată de societate în cursul dezvoltării sale istorice. În ceea ce privește vârsta preșcolară, jocul este considerat a fi principala activitate care determină dezvoltarea psihică a unui copil. În joc, apar noi forme de relaționare specifice acestei vârste. Specificitatea jocului pentru copii constă în faptul că are un caracter de substituție în raport cu activitățile adulților și servește ca mijloc de realizare a dorinței copilului de a participa la viața "adultă". I.V.Mavrina [12] subliniază, că pentru dezvoltarea activităților de joc un copil are nevoie de contacte cu adulții și cu alți copii, în cadrul cărora dobândește modalități și abilități de a se juca împreună. În jocurile cu semenii săi, copiii învață împreună să-și gestioneze comportamentul creativ și arbitrar, care, la rândul său, este o condiție necesară pentru orice activitate.

D.B. Elkonin [18] denotă că jocul este social în conținutul său, în natura sa, originea sa, adică ia naștere din condițiile vieții copilului în societate.

De o importanță deosebită pentru dezvoltarea personalității copilului, pentru stăpânirea normelor morale elementare, o au relațiile de joc, deoarece aici se formează normele învățate și regulile de comportament care formează abilitatea de a comunica într-un colectiv de semeni [8, p. 61].

Jocul de rol este diferit prin faptul că acțiunea sa are loc într-un anumit spațiu condiționat. Camera se transformă brusc într-un spital, un magazin sau o autostradă aglomerată. Iar copiii implicați în joc își iau rolurile corespunzătoare (medic, vânzător, șofer). În jocul de rol, de regulă, există mai mulți participanți, deoarece fiecare rol implică un partener: un medic și un pacient, un vânzător și un cumpărător etc.

Concluzii. Perioada preșcolară este o etapă sensibilă pentru a pune, forma abilități de soluționare a conflictelor. S-a determinat, cele mai multe conflicte între copii au loc din cauza distribuirii rolurilor - 31,8%, din cauza corectitudinii acțiunilor în joc - 22,7%. Printre modalitățile de soluționare a conflictelor la copiii implicați în studiu predomină "argumentarea", "verbalizarea". În urma aplicării traseului metodologic descris mai sus, am constatat o îmbunătățire a rezultatelor exteriorizate de copii în ceea ce privește modalitățile de soluționare a conflictelor - calea constructivă, bazată pe îmbunătățirea abilităților comunicative - nivelul înalt sporind cu 29,68%.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂBAN, A. Consiliere educațională. Cluj Napoca, 2001. 287 p. ISBN 973-0-02400-6
2. COJOCARI, L.; CRIVOI A. Fiziologia etativă. Chișinău: CEP USM, 2012. 225 p. ISBN 978-9975-71-250-7
3. CREȚU, T. Psihologia vârstelor. Iași: Polirom, 2009. 389 p. ISBN 978-973-46-1358-8
4. MAZILU V. Managementul conflictelor în cadrul grupei de preșcolari. [accesat 4.06.2020]. Disponibil pe Internet: <https://www.didactic.ro/.../116695_managementul-conflictelor-n-ca>.
5. MISCHNICK R. PHD.Transformarea Nonviolentă a Conflictelor. Manual de training pentru un curs de formare a formatorilor. [accesat 16.05.2020]. Disponibil pe Internet: <www.trainingoftrainers.org/img/manual_ro.pdf>.

6. АНЦУПОВ, А.Я., ШИПИЛОВ, А.И. Конфликтология. М.: Юнити, 2000. 545 с. ISBN 5-238-00062-6
7. БОЖОВИЧ, Л.И. Проблемы формирования личности. / Под ред. Д.И. Фельдштейна М.: Институт практической психологии. Воронеж: НПО МОДЭК, 1997. 380 с. ISBN 5-89395-285-5
8. Воспитание детей в игре: Пособие для воспитателя детского сада/ Сост. А.К.Бондаренко, А.И.Матусик. М.: Просвещение, 1983. 210 с.
9. ГРОМОВА, О.Н. Конфликтология: Курс лекций. М.: Тандем, 2000. 316 с. ISBN 5-9512-0449-6
10. КОЗЛОВА, С.А.; КУЛИКОВА Т.А. Дошкольная педагогика. М.: Академия, 2007. 416 с. ISBN 5-7695-0816-7
11. КОЛОМИНСКИЙ, Я.Л.; ЖИЗНЕВСКИЙ, Б.П. Социально-психологический анализ конфликтов между детьми в игровой деятельности. В: Вопросы психологии. 1990, № 2, с.37-42.
12. МАВРИНА, И.В. Развитие сотрудничества дошкольников в образовательном процессе: Учебно-методическое пособие. М.: МГППУ, 2003. 42 с.
13. ОБУХОВА, Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. Издание 3-е, стереотипное. М.: Трикола, 1998. 352 с. ISBN 5-78415-008-3
14. РЕПИНА, Т.А. Социально-психологическая характеристика группы детского сада. М.: Педагогика, 1988. 110 с. ISBN 5-89502-456-3
15. РОЯК, А.А. Психологический конфликт и особенности индивидуального развития личности ребенка. М.: Педагогика, 1988. 130 с.
16. СМИРНОВА, Е.О.; ГУСЬКОВА Т.В. Исследование общения дошкольников со сверстниками// Вопросы психологии. 1986, № 4, с.167-174.
17. СОЛДАТОВА, В.С. Нарушения отношений со сверстниками у дошкольников. Игровые методы диагностики и коррекции. М.: Академия, 2001. 67 с.
18. ЭЛЬКОНИН, Д.Б. Детская психология. учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Академия, 2007. 384 с. ISBN 978-5-7695-4068-4
19. <http://www.suntparinte.ro/comportament-si-educatie/72-primar/8085-cum-il-inveti-pe-copil-sa-rezolve-conflictele-si-sa-coopereze>